

KARA OSMAN OĞLU MEHMED AĞA bn. HACI ÖMER AĞA

Prof. Dr. M. Münir AKTEPE

Osmanlı İmparatorluğu'nun son çağlar tarihinde önemli bir yer işgal eden a'yânlık müessesesi ve a'yânlar hakkında, Vakıflar Dergisi'nin IX.ve X. sayılarında, bundan önce iki makâle yayınlayarak, bu yazılarımızda bilhassa Kara Osman Oğulları âilesi üzerinde durmuştur. Birinci makâlemiz «Manisa A'yânlarından Kara Osman Oğlu Mustafa Ağa ve üç vakfiyesi hakkında bir araştırma»¹ adına taşıyor; ikinci makâlemizde «Kara Osman Oğlu Hacı Osman Ağa'ya âit iki vakfiye»² ismi altında inişar etmiş bulunuyordu. Bu seriye âit olan üçüncü yazımızın esâsını ise, Kara Osman Oğlu Mehmet Ağa b. Hacı Ömer Ağa'nın Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde mevcut iki vakfiyesi teşkil etmektedir.

Mehmed Ağa, Kara Osman Oğulları âilesinden olmakla beraber, adı tarihî olaylara az karışmış bir kimsedir. Bununla beraber, babası Hacı Ömer Ağa, bu âilenin en şöhretli adamlarından biridir. Bu âileye adını veren meşhur Kara Osman Ağa öldüğü vakit, Hacı Mustafa Ağa, Hacı Ahmed Ağa, Hacı Abdullah Ağa ve Hacı İbrahim Ağa adında dört oğlu kalmıştı: 1955 tarihlerinde ise, mukata'a mes'elesinden dolayı cereyan eden bir hâdise üzerine, padişah III. Osman bu kardeşlerden Mustafa Ağa'yı katlettirdiği için³ Hacı İbrahim Ağa da korkusundan kaçmıştı. Ancak Hacı İbrahim Ağa'nın çocuklarından, bilâhira Kara Müteşellim adı ile anılacak olan Hacı Mehmet Ağa ile Hacı Ömer Ağa, Karaman vâlisi Çelik Mehmed Paşa tarafından elde edilip İstan-

bul'a gönderildi⁴; ve Hacı İbrahim Ağa'nın ölümünü müte'âkib çocukları da afv olundu. Nitekim daha sonraki tarihlerde, bunların dahi devlet hizmetinde görev aldıkları görülmektedir.

Bu yazımızda vakfiyelerini yayınladığımız Mehmed Ağa'nın babası meşhur Hacı Ömer Ağa bn. Hacı İbrahim Ağa ise. 1192 (1778) yılında, bin kişilik bir kuvvetin Baş-buğu olarak, İsmail cânibine gönderilmişti. Hacı Ömer Ağa 1204 (1789 - 1790) tarihinde de kardeşi Mehmed Ağa ile birlikde, tekrar Rus seferine Baş-buğu olarak iştirâk etti. 1205 (1791) yılında, iyi hizmetlerine karşılık, devlet tarafından samur kürk ile tâltif olundu⁵. Arab oğullarının ortadan kalkmasile, Bergama vayvodalığına ta'yin edildi ve Çandarlı ile Bandırma iskelelerinin mübâyaacılığı uhdesine verildi. 1210 - 1224 (1795 - 1809) tarihleri arasında Karesi Mütesellimliği yaptı. Âyândan Acem-oğulları ile Rumili'de Pazvand-oğlu'nun bertaraf edilmesinde mühim rol oynadı. Cevdet Paşa'ya nazaran, 1222/3 (1807/8) yıllarında yıllarında, Anadolu'da aynü'l-âyân olarak, Bozok mutasarrıfı Cabbar - zâde Süleyman Bey ile Sahuhan mutasarrıfı Kara Osman Oğlu Ömer Ağa bulunuyordu ve bunlar cesim eyâletleri zabti ile mü-

1) **Vakıflar Dergisi**, Sayı IX, Sene 1972.

2) **Vakıflar Dergisi**, Sayı X, sene 1973.

3) Çağatay Uluçay, **Kara Osman Oğulları âilesi** (Tarih vesikaları). C. II, sene 1942, sayı 3, shf. 201 vd. ile sayı 10, shf. 300 vd.

4) Çağatay Uluçay, **Manisa Ünlüleri**, Manisa 1946, s. 55/56.

5) Cevdet Paşa, **Tarih**, İstanbul 1309, C. V, s. 43 vd. 242.

lük-i tevâif tarzında ve suret-i istiklâlde hükümet ediyorlardı. Bunların yüzünden taşralarda Devlet-i aliyye'nin emirleri te'sis etmez olmuştur⁶.

Nihâyet sadriâzam Alemdar Mustafa Paşa'nın âyanları İstanbul'a dâvet ettiği esnada, Kara Osman Oğullarını temsilen Ömer Ağa da güzide süvâri ile İstanbul'a geldi ve Kâğıthane'de padişah II. Mahmud tarafından hüsn-i kabül gördü. 8 Şâban 1223 (29 Eylül 1808) tarihinde Sened-i ittifakı imzaladı⁷. 1224 (1809) yılında, Ruslar'ın İsmail'i istilâsı üzerine, Saruhan sancağı Mütesellimi Hacı Hüseyin Ağa ile birlikte, Rus seferine iki bin asker gönderdi. 1227 (1812) senesinde, Rus seferine gidecekleri sürmeye memur iken, Bergama'da öldü ve evâsıt-ı Zilhicce (Aralık 1812) de, ölüm haberi İstanbul'a geldi. Muhâlefatını zabt için, Enderundan ayrılma, Hâcegân-ı Dîvân-ı hümayun'dan Nazif Efendi gönderilmesi üzerine üç bin kisesi miriye zabt edildi⁸.

Hacı Ömer Ağa'nın iki oğlu vardı. Biri Küçük Hüseyin Ağa, diğeri de, burada vakfiyelerini neşre hazırladığımız Mehmed Ağa'dır.

Çağatay Uluçay'a nazaran, Ömer Ağa'nın oğulları sonradan, 1229 (1814) yılında, babalarının adına Bergama'da bir sebil yaptırmışlardır. Ayrıca Mehmed Ağa, Bergama'nın Kadı Hayrüddin mahallesinde bir medrese inşâ ettirmiştir ve bu medresenin içinde olan câmi'ine de bâzı vakıflar yapmıştır⁹.

Bizim burada yayınladığımız vakfiyeler ise, işte bu medrese ile medresenin içinde olan câmie âittir. Mehmed Ağa, gerek birinci vakfiyesinde, gerek ikinci vakfiyesinde, vakf ettiği yerlerin cinsi ve sınırlarını gâyet açık bir şekilde tasrih etmiş ve buralardan gelecek gelir karşılığı, nerelere, ne şekilde harcamalar yapılacağını, açık bir ifâde ile göstermiştir. Bu bakımdan, tarihî olaylara yardımcı mahiyetde birer vesika

olan bu iki vakfiyenin metnini, aynen aşağıya dere ediyoruz.

Kara Osman zâde Mehmed Ağa'nın vakfiye-i evvelidir.

Hezâr, sad hezâr hamd ü senâ ve sür-i sipâs-ı minneti bi-intihâ, ol vâci-bü'l- vücûd Celle-şânehû ve te'âlâ hazretlerinin kerem ü ihsan ve lûtf-ı bi-pâyâne olsun ki, hâlik-ı cümle mevcûd ve mâfi'l-arzı ve mâfi's-semâ dürr ü cevâhir-i salâtü ve's-selâm hüceste nizâm, ol pişvây-i zümre-i enbiyâ ve reh-nümây-i asfiyâ ve habîb-i hüdâ a'ni behazret-i Muhammedini'l Mustafâ sâllâlâhu te'âla aleyhi ve sellemine ravza-i mutahhara ve kabr-i münevverelerine olsun ki, efdâl-i mevcûdat ve ekrem-i masnu'at ve şefi'ül-usât yevme'l arastadır dürer-i tahiyat ve gurer-i teslimât ve cümlei âlü ashâb-ı kirâm ve zevcât-ı mutahharât-ı zevi'l-ihiram üzerlerine olsun ki, her biri sâbık-ı hayrat ve hâdiy-i sebil-i cennât-ı âliyatdır. Rıdvan Allahü te'âlâ aleyhin ecma'in.

Amma ba'dü iş-bu ceride-i pesendide-i belâgat-nisab ve vakfiye-i nakiyye-i anberin nikâbın tahrir ve inşâ ve tastir ve imlâsına bâis ve bâdi oldur ki, Kara Osman Ağa Zâde Mehmed Ağa ibn. el-Hac Ömer Ağa sâhibü'l-hayr meclis-i şer'-i şerîf-i Ahmedî ve mahfil-i din-i münif-i Muhammedi'de li-eclîl- vakf ve't-tescîl mütevellî nasb ve ta'yin eylediği el-Hac İsmail Ağa ibn. Ali Bey nâm mahzarında be-tay'ü's-saf ikrar ve i'tirâf edüp vaktâki Cenâb-ı bâzî celle-şânehu kibel-i âlilerinde, vâsıl olan atâyây-ı aliyyenin tevarüdüne vâkif

«لئن شكرتم لازيدنكم»

mazmûn-ı münifine ârif oldum ise bu

6) Cevdet Paşa, **Tarih**, İstanbul 1309, C. IX, s. 2/3.

7) Cevdet Paşa, **Tarih**, İstanbul 1309, C. IX, s. 4/7, 143, 283.

8) Cevdet Paşa, **Tarih**, İstanbul 1309, C. VI, s. 148 ve C. X, s. 89/90.

9) Çağatay Uluçay, **Manisa Ünlüleri**, S. 59.

dehr-i dūn ayn-ı ibret ve dide-i basiret ile nazar edüp gürüş ve cünbüş ve edvâr ve etvârında selâmet ve istikâmet olmamağla büryânının inhidâmı müteayyin ve mekânının in'idâmı mübin olup ta'mir-i zill-i zâil ve mukim-i zayf-i râhil ve devleti zillete makrûn ve ni'meti nikmet ile meşhûn olduğu bi-aynen ma'lûmumuz olmağın

«وما تقدموا لانفسكم من خير تجدوه عند الله»

fehvây-i kerimesi üzere

الدائم رعة الآخرة

hadis-i şerifine imtisâlen vakf-ı âti'z-zikrin sudûruna değın silk-i mülk-i sahihama münselik ve riştei kabz ve tasarrufunda muntazam olup nefsi Bergama'da vâki' Acem-Hanı demekle maruf ve bir tarafdandan Paşa-oğlu bahçesi ve bir tarafdandan Semerci Uzunoğlu merzili ve tarafeyni tarik-ı âm ile mahdud fevkânî kırk altı oda ve tahtânî otuz magâza ve derûnunda bir kahve ve bir na'lband dükkânını müştamil cümle tevâbi' ve levâhiki ile bir bab hanımı ve Kemer kazâsında, Pelid-ili kazâsında ma'lûmü'l-hudûd ve'l-müştemilât bir bir bab bağ-hânemi ve kazâ-i merkûmede Koyun-taşı demekle ma'rûf nâm mahâlde vâki Acı-ya'ni

اجى ياعنى

bahçesi demekle ma'rûf bir tarafdandan Koyun-taşı ve bir tarafdandan bayır ve bir tarafdandan su yerimi ve bir tarafdandan tarik-ı âm ile mahdûd dört yüz üç adet eşcârı havi bir kıt'a mülk bahçemi ve yine kazâ-i merkûmede Kaba-ağaç kur-

bünde vâki, Dikmelik دكمه لك de-

mekle arif bir tarafdandan Receb Ağa ve bir tarafdandan dere ve bir tarafdandan tarik ile mahdûd yetmiş adet eşcârı hâvi bir kıt'a bahçemi ve yine kazâ-i merkûmede Telid-ili karyesi tahtında yapı -deresi'nde vâki' Eyyüb-oğlu bahçesi

demekle ma'rûf bir tarafdandan Mehmed Çelebi zâde Mehmed Ağa zeytinliği ve bir tarafdandan Hacı Ali Ağa bahçesi ve bir tarafdandan Kara-ağaçlı Molla Mehmed bahçesi ve bir tarafdandan Hacı-Dede zâde İsmail Ağa bahçesi ile mahdud ve iki yüz adet eşcârı hâvi bir kıt'a bahçemi ve yine karye-i mezkûre hudûdunda Gemi-batağı nâm mahâlde vâki, Farkalı Kösel-oğlu bahçesi demekle maruf bir tarafdandan Mehmed Çelebi zâde Mustafa Ağa mülkü ve tarafeyni Hacı-Dede İsmail Ağa mülkü ve bir tarafı tarik-ı âm ile mahdûd kırk yedi adet eşcârı hâvi bir kıt'a bahçemi ve yine karye-i mezbûre hudûdunda, İlca'da Kundakçı-oğlu bahçesi demekle ma'zûf bir

tarafdandan Dâği داغى oğulları ve

bir tarafdandan Küçük Mehmed Ağa mülkleri ve bir tarafdandan bayır ve bir tarafdandan tarik-ı âm ile mahdûd iki yüz elli adet eşcârı hâvi bir kıt'a bahçemi ve yine karye-i mezbûre hüdûdunda Molla Ömer oğlu bahçesi demekle ma'rûf bir tarafdandan Hacı Mustafa Ağa vakfı ve tarafeyni dere ve bir tarafı tarik-ı âm ile mahdûd seksen beş adet eşcârı hâvi bir kıt'a bahçemi ve yin ekarye-i mez-ye-i mezbûre hüdûdunda Ulu-yol'da

Ferran فـرـن ve Köle-oğlu bahçesi

demekle ma'sûf elli sekiz adet eşcârı hâvi bir kıt'a bahçemi ve yine karye-i mezbur hüdûdunda Motlakçı-oğlu

موطلاجى bahçesi demekle ma'rûf

bir tarafdandan Dâği-oğulları ve bir tarafdandan Cebeci Hüseyin ve bir tarafdandan Köse-oğlu Hüseyin mülkleri ve bir tarafdandan dere ile mahdûd yüz yirmi beş adet eşcârı hâvi bir kıt'a bahçemi ve yine karye-i mezbûre hüdûdunda Kara oğlan bahçesi demekle ma'zûf bir tarafdandan Boyacı-oğlu ve bir tarafdandan Hacı Ali Oğulları mülkleri ve bir tarafdandan Hâfız-oğlu Osman mülkü ile mahdûd

yüzyetmiş aded eşcârı hâvi bir kıt'a **bahçemi** ve yine Kabağağaç Tepesi kurbünde Yunus-oğlu bahçesi demekle ma'rûf bir taraftan Zekeriyya Deresi ve bir taraftan Arnavud Hacı Ali Ağa ve bir taraftan Hacı İlyas-oğulları ve bir taraftan Kabak-oğlu Hacı Molla mülkü ile mahdûd yüz yetmiş yedi aded eşcârı hâvi bir kıt'a **zeytin bahçemi** ve yine Kaba-ğağaç kurbünde Hacı Abdi oğlu bahçesi demekle ma'rûf bir taraftan Acı-yâni ve bir taraftan Kâtib Ali Efendi ve bir tafdan Molvalı

ve bir taraftan Mehmed مولوه

Çelebi oğlu Halil Ağa mülkleri ile mahdûd beş yüzon iki aded eşcârı hâvi bir kıt'a **bahçemi** ve yine karye-i mez-

bûre hudûdunda Cele جله nâm

mahâlde vâki' Hacı Ömer Ağa bahçesi demekle ma'rûf yirmi sekiz aded eşcârı hâvi bir kıt'a **bahçemi** ve yine Kara-ğağaç Karyesi civârında Yapı Deresi demekle ârif nâm mahkâlde vâki' bir taraftan Mehmed Çelebi oğlu İbrahim bir taraftan İsmail Ağa ve bir taraftan Hali Ağa mülkleri ve bir taraftan çamlık ile mahdûd ve mümtaz yüz yetmiş sekiz aded eşcârı hâvi bir kıt'a **zeytin bahçemi**

عالم الدنيا الذميه لادار حضور و سرور

طالب اعد الله تعالى...

emlâk ve akârât-ı mezkûreyi enfes-i mal ve atyabü emlâkimden ifrâz ve imtiyâz ve hasbeten - lillâhi'l- - aliyü'l - azîm ve taleben li- marazatı Rabbi'r - rahîm vakf-ı sahih-i mü'eyyed-i şer'î ve habs-i sarîh-i muhlled-i mer'î ile vakf ve habs edüp şöyle şart eyledim ki, mâdam ben hayatda oldukça vakf-ı mezbûrun tebdil ve tagyiri ve taklîl ve teksîri kendi yedimde olup ber-vech-i âti vezâyif tayin eylediğim ehl-i mürtezîkanın azl ü nasbı ve mürtezîkadan birisi bi- emsillâhi te'âlâ vefat eylediğinde cihetinin âhare tevcîhi bâbında

mütevelli arzına i'tibar olunmak üzere vakf-ı mezkûre evvelâ kendim mütevelli olup evkâf-ı mezkûre gallâtının ber-vech-i âti şart ve ta'yin eylediğim ve zâyif ve masârifatdan fazlaya dahi ben mutasarrif olam ve ben bi-emri'l-lâhi te'âla irtihâl-i dâr-ı bekâ eylediğimde evlâdım ve evlâd-ı evlâdım ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdım batnen ba'de batmin karnen ba'de karnin ve neslen ba'de neslin ekber evlâdım mütevelli olup hâsıl olan gallatdan vezâyif ve masârifatdan fazlası evlâdımın zükür ve inâsı beynlerinde

لذكر مثل حظ الانثيين

iktisam oluna ve evlâdımdan birisi vefat eyledikde hissesi evlâdı arasında evlâdı yok ise karındaşları beynlerinde

لذكر مثل حظ الانثيين

iktisam olura ne'üzü bi'l-lâhi te'âla evlâd (ım) münkariz olup karındaşlarım mütevelli olup kaziye-i merküme-yi beynlerinde

لذكر مثل حظ الانثيين

iktisam eyliyeler ve ma'âzallahü te'âlâ karındaşlarım inkıraz bulur ise evlâdları mütevelli olup fazla-i merküme-yi zükür ve inâs beynlerinde iktisam eyliyeler ve ma'âzallahü te'âlâ min kahri'l-feyyaz ba'de'l-inkıraz u'tekâmın zükür ve inâsı ber-vechi meşrûata mütevelli olalar. Anlardan dahi kimesne bulunmaz ise evlâdları ve evlâd-ı evlâdları batnen ba'de batnin ekberi mütevelli olup gallât-ı mezkûreden fazlayı ber-vech-i meşrûata iktisam eyliyeler. Bunlardan dahi kimesne bulunmaz ise, Medine-i Münevvere fukarası beynlerinde iktisâm olunmak için Haremeyn-i Muhteremeyn mütevellileri evkâf-ı mezbûre? misillü mutasarrif olalar ve sâlifü'z-zikr evkâf-ı mezkûre ba- ma'rifet-i mütevelli hasbema cihet-i bihi'l-âde? icâr olunup hâsıl olan... ve gallâtından nefsi Bergama'da Kadi Hayrüddin mahallesinde sâhibü'l- hayrâtın binâ eylediği medrese-i şerifin her yev-

mi beş akçe ve müderris efendi hazretlerine yevmi on beş akçe ve medrese-i mezkûre derûnunda câmi'-i şerifin imamına yevmi sekiz ve hatibine yevmi sekiz ve müezzine yevmi dört akçe varife verile ve meşci-i şerif divarı önünde binâ ve ihyâ eylediğim ma'-i câri çeşmemin ta'mir ve termimine dahi... masraf oluna ve Kurşunlu mahâllesinde vâki Câmi-i şerifin imamına yevmi beş ve hatibine yevmi üç ve müezzine yevmi üç akçe vazife verile ve iş-bu şart ve ta'yin olunan vezâyif ve masârifatdan kalan fazla ber-vechi meşrûta iktisam oluna. Sâlifü'z-zikr ve zâyif ve masârif mütevellî yedi ile sarf oluna deyü ta'yin-i şurût ve teleyin-i kuyud birle vakf-ı mezkûrun nicesini tağyir temek iktiza eder ise kaziye... olmak üzere emlak ve akârât-ı mezkûreyi bi'l-cümleti'l- tevâbi' ve'l- levâhik ve kâffeti'l-hukuk ve'l mürâfık fâziğân ani'l-şevâgil mütevelliy-i merkûm el-hac İsmail Ağa'ya teslim eylediğimde ol-dahi sair evkâf misillû zabt ve tasarruf eyledi dedikde gibbe't-tasdîkûş-şer'i vâkıf-ı mümâileyh Mehmed Ağa semt-i vifakdan cânib-i şikâka âzim olup, eğerçi vakf-i a'kâz İmâm-ı a'zam ve hümâm-ı efkâm Ebû Münife el-Kûfi hazretleri indinde sahîh ve lâkin..... olup ve vâkıf menâfi'-i vakfı mefsine şart ve ta'yin eylediği takdirce âlem-i Rabbânî İmam Muhammed bn. Hasanü's-Şeybânî Hazretleri indinde vakf-ı sahîh olmayup vakf-ı mezkûr gayr-i câiz olmağın vakf-ı mezkûrdan rücû' edüp zikr olunan emlak ve akârâtı mülkiyet üzere zabtım için binâdır ve teslim eylemesi bâbında mütevelliy-i merkûme tenbih olunmak matlûbumdur dedikde gibbe's- şevâğıl mütevelliy-i merkûm dahi cevâb-ı basevâba tasaddi edip fi'l-hakika keyfiyet-i hâl minvâl-i meşrûh üzere olup lâkin merâfi'-i vakfı nefsine şart ettiği sûretde bile vâkıf mücerred vakfiyyet demekle fâzıl-ı samedânî İmâm-ı Ebû Yusuf eşşehir bi'l-imâmü's- sâni efendimiz hazretleri indinde vakf-ı sahîh

olmağın anların kavli-i şerifleri üzere vakf-ı mezkûrun sıhhat ve lüzûmuna hükm olunmak taleb ederim deyü emlak-i mezkûreyi redd ve teslimden imtinâ' birle hâkim-i mevki'-i sadr-ı kitâb-ı tûbi efendi hazretleri huzûrunda müterâfi'an ve her biri tâliban olduklarında hâkim-i mümâileyh hazretleri dahi tarafeynin kelâmına nazar ve menâ'ül- hayr olmaktan hazer edüp bi'l- hilâf beyne'l- eimmetü'l- eslâf ve'l- eşrâf imâm-ı müşârû'n- ileyh Ebû Yusuf Hazretleri kavli-i lâtifleri üzere evvelâ sıhhatına ve sâniyen lüzûmuna hükm-i sahîh-i şer'i ve kazâ-i sarîh-i mer'i etmekle vakf-ı mezkûr minba'de sahîh ve lâzım olup nakz ü nakizine mecâl-i muhâl ve tebdil ve tağyiri adimü'l- ihtimâl oldu.

فمن بدله بعدما سمعه فاتماته على الذين
يبدلونه ان الله سميع عليم و اجب
الواقف على الحق الجواد الكريم ..

Hurrîre fi'l- yevmi'l- hâmis aşer min şehr-i Rebi'ül-âhir li-sene tis'a ve işrin ve mi'eteyn ve elf (15 Rebi'ül-âhir 1229 =)

Şuhûdü'l-hâl :

- 1 — Me'zûn-i bi'l-iftâ el-Hac Mehmed Efendi, be-medine-i Bergama.
- 2 — Me'zûn-ı bi'l-iftâ es-Seyyid Ahmed Effendi be-medine-i Akhisar.
- 3 — Me'zûn-ı bi'l-iftâ es- Seyyid Mehmed Efendi Kırkağaç ve...
- 4 — Ser - bevâbin-i Dergâh-ı âlî Mütessellim-i Saruhan el - Hac Hüseyin Ağa.
- 5 — Ebû bekir Ağa, Osman Ağa zâde Voyvoda-i Bayındır.
- 6 — Ali Ağa, Osman Ağa zâde Voyvoda-i Ödemiş.
- 7 — Es-Seyyid Mustafa Ağa, Voyvoda-i Suvla.
- 8 — Es- Seyyid Ahmed, Voyvoda-i Toyracık.
- 9 — Osman Ağa, Menemenli(?) zâde.

- 10 — Ya'kûb Ağa Muslı Zâde
 11 — Matlı Ahmed Efendi, el- mü-
 derris be - karye-i Yaya.
 12 — Abab Hasan Efendi, el-mü-
 derris be-medîne-i Bergama.
 13 — Ali Ağa, Osman zâde.
 14 — El-Hac Alı Ağa, Hacı Veli
 zâde.
 15 — İbrahim Ağa, Hacı İbrahim
 zâde.
 16 — El-Hac Halil Ağa, ... zâde.
 17 — Hasan Ağa, el-Hac Süleyman
 zâde.
 18 — El-Hac Ömer Ağa, Küçük
 Ömer zâde.
 19 — El-Hac Ömer Ağa, Hacı Ka-
 dir zâde.
 20 — El-Hac Hâfız Halil Hamâmî.
 21 — El-Hac Ahmed Ağa, Surra
 zâde.
 22 — Es-Seyyid Süleyman Efendi,
 Bergama.
 23 — Hâfız Mehmed, Hamâmî zâ-
 de.*

**Kara Osman Zâde Mehmed Ağa'-
 nın vakfiye-i sânisidir.**

الحمد لله الواقف الاسرار والصلوة على نبيه
 المختار وعلى الة الاخيار واصحابه الابرار

Amma ba'dü dâiy-i tahrîr-i mestûr ve bâ'is-i tenmik-i menşûr ve iş- bu vakfi-ye-i ma'mûlün-bihâsına me'âl-i sûtûr olan sâhibü'l-hayratî'l-ı celil ve râgı-bü'l- meberrati'l- aliyye Kara Osman zâde saadetlû Mehmed Ağa bn. el-Hac Ömer Ağa nâm sâhibü'l-hayr meclis-i şer'-i şerîfû'l- enver ve mahfil-i dîn-i münîf-i ezharda bundan akdem hasbeten li'l-lâhi'l- aliyy-i'l- kerîm ve taleben li-marzâti rabb'ir-rahîm vakf ve habes eyledi evkâf-ı sâbıkasına li-eclî't-tescil mütevellî nasb ve ta'yin eylediği el- Hac İsmail Ağa ibn. Ali Bey mahzarında

المرء يستظل تحت ظل صدقاته

Hadis-i Şerifine âlim ve vâkıf olduğu hâlde emvâl ve erzâkını nisâr, fi sebîli'

l-lâh fi'il-i memdûhasını sâir ef'âl üzere ihtiyar edüp, şöyle takrîr-i kelâm ve ta'bir-i mâti'l-merâm eder ki, bu dünyâ-yı deniye mahfil-i re'fet ve rahat ve hubûr olmayıp, libâs-ı hayât-ı insânî bir pelâs-ı âziyye ve câme-i vücûd-ı âlemiyânı bir kabâ-yi müste'âre olduğu ilmü'l- yakın ma'lûmum olmağın ben ibkây-ı sadaka-i câriye ve te'sisi mebâniy-i hayrâtı bâkiye ve teksîr-i evkâf-ı sâbıkam irâdesile hulûs-ı taviyyem ve niyyet-i sâdıkam ile el-hâletü hazîhi mâlik olduğum ahsen-i emvâl ve atyab-ı menâlimden olup zikri âti vakf-ı mülhakamın benden sudûruna değin silk-i mülk-i sahihimde münselik ve rişte-i kabz ve tasarrufumda muntazam olup Kemer kazâsında vâki. Köpek karyesi kurbünde kâin Ekşili yeri demekle ma'rûf bir taraftan Bazca Ahmed oğlu ve Karagöz oğlu Ali ve bir taraftan İsmail oğlu Uzun Hasan mülkleri ve bir taraftan İsmail oğlu Mehmed mülkü ve bir taraftan dere ile mahdud iki yüz elli aded zeytin eşcârını hâvi bir kıt'a zeytin bahçemi ve yine kazâ-i mezkûrede kâin Taylı-ili nâm mahâlde vâki, Hacı Ali oğlu bahçesi demekle ma'rûf ma'lûmü'l- hüdûd yüz doksan aded zeytin eşcârını hâvi bir kıt'a zeytin bahçemi ve etrâf-ı erba'asında nişane ile ma'lûm perâkende kırk bir adet zeytin eşcârımı ve yine mahâll-i mezkûrde Çengel Oğlu bahçesi demekle ma'rûf elli sekiz aded eşcârı hâvi bir kıt'a zeytin bahçemi ve hududu olan etrâf-ı erbâ'asında perâkende otuz altı aded zeytin eşcârımı ve yine mahâll-i mezkûrda Mirza-oğlu bahçesi demekle arîf yüz on aded eşcârı hâvi bir kıt'a zeytin bahçemi ve yine hududu olan etrâf-ı erba'asenda perâkende yirmi üç aded zeytin eşcârımı ve yine mahâll-i mezkûrda Şa'ban zâde bahçesi demekle şehir elli altı aded eşcârı hâvi ma'lûmü'l- hudûd zeytin bahçemi ve yine kazâ-i mezkûrda vâki'

*) Bu vakfiye sûreti, Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunmaktadır.

Köpek karyesinde kâin ma'lûmü'l- hüdûd ve' l-cirân bir bâb **yağ-hânemi** ve derûnunda mevcûd âsyâb ve kazan ve alât-ı sâiremi kâffeten tevâbi' ve levâhikî ile ve yine Kemer Kazası'nda, Kara Ağaç Kabristanı kurbünde kâin

عيوه harman yeri demekle arif

bir taraftan berber Hasan ve Hacı Mehmed ve bir taraftan Bozca İsa ve Telbis Oğlu Ahmet ve bir taraftan Süleyman Beşe Oğlu mülkleri ve tarik-ı âm ile mahdûd yüz yetmiş adet eşcârı hâvî bir kıt'a **zeytin bahçemi** ve yine Pelid-ili nâm mevzi'de kâin bir taraftan İbrahim Bölükbaşı ve bir taraftan dere ve bir taraftan bayır ve taraf-ı râbi'i yine kendi vakfını ile mahdûd yüz seksen yedi adet zeytin eşcârını hâvî bir kıt'a **zeytin bahçemi** ve yine Menemen Güzel-hisarı Kazâsı'nda kâin Kilise Karyesi kurbünde bir taraftan

ديکايچي tepesi ve bir taraftan Ha-

cı Mehmed mülkü ve bir taraftan Kozcu Ömer mülkü ve bir taraftan tarik-ı âm ile mahdûd yüz kırk bir adet zeytin eşcârını hâvî bir kıt'a **zeyti bahçemi** ve yine karye-i mezkûrda vâki' bir taraftan dere ve bir taraftan na'lband Koca Ali Oğlu zeytinliği ve bir taraftan yazıcı Oğlu Hasan Ağa zeytinliği ve bir taraftan mer'a ile mahdûd İki-başlı deyimi ile ma'zûf yüz seksen beş adet zeytin eşcârını hâvî bir kıt'a **zeytin bahçemi** ve yine karye-i mezkûrede vâki' Tatar zeytinliği demekle ma'rûf bir taraftan Kara Mahmud ve bir taraftan yazıcı Oğlu Hasan Ağa zeytinliği ve bir taraftan Deli Osman oğlu zeytinliği ve taraf-ı râbi'i tarik-ı âm ile mahdûd altmış adet zeytin eşcârını hâvî bir kıt'a **zeytin bahçemi** ve yine Odabaşı nâm mahâlde vâki etrâf-ı selâsesi mer'a ve taraf-ı râbi'i Ayân Hasan mülkü ile mahdûd yirmi iki adet **zeytin eşcârımı** ve İki-oluklu başında vâki, bir taraftan Hacı Osman mülkü ve taraf-ı selâsesi arık-ı âm ile mahdûd

ve altı adet **zeytin eşcârımı** ve yine kazâ-i mezkûrede kâin Bor (بور) ۱

Karyesi'nde vâki' ma'lûmü'l- hüdûd ve' l- cirân bir bâb **yağ-hânemi** kâffe-i mevâki ve levâhikî ile ve üzerine merbût yağ-hâne-i mezkûr hizâsında vâki' otuz yedi adet **zeytin eşcârımı** ve yine Pelid-ili'nde kâin Hacı Abdî Oğlu bahçesi kurbünde kâin iki taraftan Küçük Mehmed Ağa mülkü ve taraf-ı diğeri tarik-ı âm ile mahdûd kırk adet **zeytin eşcârımı** ve yine nevâhiy-i Bergama kazâsında kâin Kara Hızır Karyesi kurbünde kâin Çaltı değirmeni demekle arif her taraftan hudûd-ı ma'lûma bir taşı müstemil bir bâb **su asyâbımı** ve yine medine-i Bergama civârında Kestel köprüsü kurbünde bir taraftan Kestel çayı ve etrâf-ı selâsesi mer'a ile mahdûd çayı mezkûr suyu ile devean eden bir taşı müstemil bir bâb **asyâbımı** ve yine medine-i Bergama sükunda tahtacı dükkânı civârında bir taraftan Çukur Han ve bir taraftan boyacı dükkânı ve iki taraftan tarik-ı âm ile mahdûd bir bâb **ekmekci furunu dükkânımı** ve yine sük-ı Sultânî'de Abacılar Hanı kurbünde bir taraftan bakkal dükkânı ve bir taraftan doğramacı dükkânı ve bir taraftan mumcu Deli Atanaş menzili ve taraf-ı râbi'i tarik-ı âm ile mahdûd bir bâb **bayacı dükkânımı** ve yine han-ı mezkûr kurbünde bir taraftan kabristan ve bir taraftan rakam olan dükkân ve bir taraftan mumcu Deli Atanaş menzili ve bir taraftan tarik-ı âm ile mahdûd bir bâb **doğramacı dükkânımı** ve yine bir taraftan kahvehâne ve bir taraftan bezistan ve bir taraftan ise Kebir vakfı dükkânı ve bir taraftan tarik-ı âm ile mahdûd bir bâb **pabuçcu dükkânımı** ve yine bir taraftan boyacı dükkânı ve bir taraftan çilingir dükkânı ve bir taraftan Uşaklı oğlu Hasan menzili ve bir taraftan tarik-ı âm ile mahdûd bir bâb **biçakçı dükkânımı** ve yine bir taraftan

Mutaf-hâne ve bir taraftan diğer rakam Mutaf dükkânı ve bir taraftan keresteci dükkânı ve bir taraftan tarik-i âm ile mahdud bir bâb **gevrekçi dükkânımı** ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan Mutaf-hâne ve bir taraftan Mutaf dükkânı ve bir taraftan gevrekçi dükkânı ve bir taraftan tarik-i âm ile mahdud bir bâb **mutaf dükkânımı** ve yine nevâhiy-i Bergama kazâsında kâin Kınık kasabasında vâki bir taraftan Kantarcı oğlu Mehmed mülkü ve bir taraftan Natır oğlu mülkü ile berber Ahmed dükkânı ve bir taraftan Çakı oğlu Hıstofa

(خستوفه)

zimmî menzili ve bir taraftan tarik-i âm ile mahdûd bir bâb **mum yağhânemi** ve yine kazâ-i mezkûrda kâin Poyracık karyesinde vâki bir taraftan yemci Mehmed merzili ve bir taraftan yağcı dükkânı ve iki taraftan tarik-i âm ile mahdûd üç bâb **bakkal dükkânımı** ve yine medîne-i Bergama mahallâtından Saray mahâllesinde vâki, Müslüman Ali menzili demekle arif bir taraftan Saraç Hüseyin merzili ve bir taraftan Budala Kahyâ merzili ve iki taraftan tarik-i âm ile mahdûd bir bâb **mülk menzilimi** ve yine merzil-i mezkûr ittisâlinde kâin bir taraftan mezkûr Hacı Hüseyin ve bir taraftan zikri karib mağza ve bir taraftan mezkûr menzil ve taraf-ı râbî'i tarik-i âm ile mahdûd bir bâb **susam yağhânemi** ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan yağhâne ve bir taraftan menzili mezkûr ve bir taraftan zikri karib kasab dükkânı ve taraf-ı râbî'i tarik-i âm ile mahdûd **iki mağzamı** ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan menzil-i mezkûr ve bir taraftan zikri karib aşçı dükkânı ve bir taraftan mezkûr mağza ve taraf-ı râbî'i tarik-i âm ile mahdûd bir bâb **kasab dükkânımı** ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan menzil-i mezkûr ve bir taraftan dükkân-ı mezkûr ve bir taraftan zikri karib camcı dükkânı ve bir taraf-

dan tarik-i âm ile mahdûd bir bâb **aşçı dükkânımı** ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan menzil-i mezkûr ve bir taraftan dükkân-ı mezkûr ve bir taraftan zikri harib terzi dükkânı ve bir taraftan tarik-i âm ile mahdûd bir bâb **camcı dükkânımı** ve yine ittisâlinde hâin bir taraftan menzil-i mezkûr ve bir taraftan dükkân-ı mezkûr ve bir taraftan dükkân-ı mezkûr ve bir taraftan zikri karib abacı dükkânı ve bir taraftan tarik-i âm ile mahdûd bir bâb **terzi dükkânımı** ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan zikri karib mutaf dükkânı ve bir taraftan tarik-i âm ile mahdûd bir bâb **abacı dükkânımı** ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan mezkûr menzil ve bir taraftan dükkân-ı mezkûr ve bir taraftan zikri karib kasab dükkânı ve bir taraftan tarik-i âm ile mahdûd bir bâb **mutaf dükkânımı** ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan menzil-i mezkûr ve bir taraftan dükkân-ı mezkûr ve bir taraftan zikri kazib keresteci dükkânı ve bir taraftan tazik-i âm ile mahdûd bir bâb **kasab dükkânımı** ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan menzil-i mezkûr ve bir taraftan dükkân-ı mezkûr ve bir taraftan Budala Kâhya menzili ve taraf-ı râbî'i tarik-i âm ile mahdûd bir bâb **keresteci dükkânımı** ve Çandarlı çiftliği kurbünde kâin bir taraftan mer'a ve bir taraftan çiftlik binâsı ve bir taraftan harman yeri ve bir taraftan tarik-i âm ile mahdûd bir bâb **bakkâl dükkânımı** ve bir bâb **mağzamı** ve Çandarlı karyesinde kâin bir taraftan Frankula oğlu menzili ve bir taraftan mer'a ve tarafeyni tarik-i âm ile mahdûd bir bâb **Rûm-hânemi** ve Pelid ili karyesinde kâin iki taraftan vakf-ı sâbık yağ-hâne ve iki tarafından tarik-i âm ile mahdûd bir bâb **mağzamı** ve yine medîne-i Bergama sükunda Tabakhâne kurbünde kâin bir taraftan Duru

(دوری) Oğlu Hacı Halil dükkâ-

nı ve bir taraftan Topal Konstanti men-

zili ve tarafeynde tarîk-ı âm ile mahdûd bir bâb **mağzâmı** ve yine sûk-ı mezkûrda Saraç-hâne kurbünde bir taraftan Şadırvânî câmi'-i şerif vakfı dükkânı ve bir taraftan ise Kebir vakfı dükkânı ve bir taraftan Hacı Ali'nin pabuçcu dükkânı ve taraf-ı râbii tarîk-ı âm ile mahdûd bir bâb **saraç dükkânımı** ve yine sûk-ı mezkûrda Çadırhan kurbünde kâin bir taraftan İnfak oğlu Musa dükkânı ve bir taraftan Davud oğlu Ahmet dükkânı ve iki taraftan tarîk-ı âm ile mahdûd bir bâb **dühancı dükkânımı** ve yine Helvacılar içinde kâin bir taraftan Hamamcı oğlu Mehmed'in helvacı dükkânı ve bir taraftan ise Kebîre vakf pabuccu dükkânı ve bir taraftan Bezzazistan ve bir taraftan tarîk-ı âm ile mahdûd bir bâb **Çakmakçı dükkânımı** ve yine Helvacılar içinde kâin bir taraftan İlyas oğlu Mehmed Ali'nin kadayıfçı dükkânı ve bir taraftan helvacı dükkânı ve bir taraftan Bezzazistan ve taraf-ı râbii tarîk-ı âm ile mahdûd bir bâb **hoşafcı dükkânımı** ve yine medîne-i mezkûrda na'lband Halil'in menzili kurbünde kâin bir taraftan Harpuđlu oğlu'nun... hâtonun helvacı dükkânı ve tarafeyni na'lband Halil menzili ve tarafı r-âbii tarîk-ı âm ile mahdûd bir bâb **susam yağhânemi** ve yine medîne-i mezkûrda Paşa-oğlu Hamamı ittisâlinde bir taraftan Na'lband Mustafa'nın hoşafcı dükkânı ve iki taraftan zikri ânifen sebk eden Paşa-oğlu Hamamı ve bir taraftan tarîk-ı âm ile mahdûd bir bâb furun ve bir bâb **pabuçcu dükkânımı** ve yine medîne-i mezkûrda Kurşunlu mahâlde vâkî bir taraftan Ak... menzili ve bir taraftan Emîr Ali oğlu menzili ve tarafeyni tarîk-ı âm ile mahdûd **susam yağhânemi** hasbeten lillâh'ü's-samed ve taleben li-merazat... vakf-ı sahih-i mü'eyyed ve habs-i sarîh-i muhâllele ile vakf ve habs ve vakf-ı sâbıkıma zamm ve ilhak eyleyüp şöyle şart ve tâyin eyledim ki, vakfiye-i sâbıkamda mütevelliler hakkında şerh ü beyân ve

derc ü iyân ve şurût u kuyûd iş-bu vakfiye-i mülhakamda dahi mu'teber ve mukayyed ve ma'mûlün- bih olup kâffe-i evkâf-ı mülhaka-i mezkûrem bâma'rifet-i mütevellî icâr olunup hâsıl olan icârat ve hâsılatdan nefsi-i Bergama'da Kadı Hayrüd-din mahallesinde sâhib-i hayrâtın binâ eylediği medrese-i şerifenin bevvâbına yevmi üç akçe ve derûnunda vâkî' câmi'-i şerifin ferraşına yevmi üç akçe ve pederim merhûm ve mağfûr el-Hac Ömer Ağa'nın rûhi için yevmiye ba'de's- salâvatü'l- fecr birer yâsin-i şerif ve üçer ihlâs-ı şerif ve birar fâtiha-i şerif tilâvetine müdâvim efendiye yevmi akçe vazife verile ve iş-bu şart ve tâyin olunan vezâyifden bâki kalan fazla vakfiye-i evvelinde tafsîl olunduğu vech üzere ber vech-i meşrût iktisam oluna ve sâlifüz- zikr vezâyif bu mütevellî ile sarf oluna deyü ta'yin-i şurût ve tebyîn-i kuyûd birle iş-bu vakfiye-i mülhakam olan kâffe-i emlâk ve akârât-ı mezkûreyi be- cümleti'l- tevâbi' ve'l- levâhik ve kâffetü'l- hukûk ve'l- mürâfık fârigan anû's- şevâgîl mütevelliy-i merkûm el- Hac İsmail Ağa'ya teslim eylediğimde ol-dahi bâ- cemi'him ahz ü kabz ve evkâf-ı sâlukam misillü zabt ve tasarruf eyledi, dedikde gibbe't- tasdikü's - şer'i vâkîf-ı mümâileyh semt-i vifakdan cânib-i şıkaka âzîm olup vakf-ı sâbıkada ale't tafsîl cereyân eden münâze'ât ve muhâkemat bunda dahi ale't- tafsîl cereyan edüp her biir fasl ü hasme taliban olduklarında hâkim-i mevki' sadr-ı kitabı Tübi Efendi dahi âlimen bi'l-hilâfü'l-cârî, beyne'l- eimemetü'l- eslâf alâ-kavl-i müdebbirân-ı mine'l- meşâyihü'l- eşrâf emlâk ve akârât-ı mezkûrenin evvelâ sıhhatı vakfına ve sâniyen lüzûmuna hükm-i sahih-i şer'i ve kazâ-i sarîh-i mer'i edüp min ba'di nakz ve tasarrufuna mecâl-i muhâl ve adimü'l- ihtimâl oldu.

فمن بدله بعدما سمعه فاتماته على الذين
يبدلونه ان الله سميع عليم جرى ذلك و

Hurrîre fiil-yev'mül-hâmis aşer min
şehr-i Muharremül'- haram li-sene se-
lâse ve selâsin ve mi'eteyn ve elf.

Şuhûdü'l-hâl :

1. El- Hac Mehmed Efendi el-
Müftî be- medine-i Bergama.

2. Abalı eş- Şeyh Hasan Efendi el-
Müderris
es-Seyyid Süleyman Efendi be- Ber-
gama

3. Tokâdî es- Seyyid Derviş Ali
Efendi

4. Erzincâni es- Seyyid Hâfız
Mehmed Efendi.

5. Hamamcı el- Hac Hâfız Halil
Efendi.

6. Beyânî Ahmed Efendi el- Mü-
derris, be- karye-i Yaya.

7. Hacı Bodur zâde el-Hac Halil
Ağa, sâkin-i Bergama.

8. Hacı Ömer zâde Küçük Hacı
Ömer Ağa..... Bergama.

9. Yazıcı zâde el-Hac İbrahim Ağa
Bergama.

10. Tokâdî es-Seyyid Mehmed
Efendi, sâkin-i Bergama.
Ağa, sâkin-i karye-i Gömeç.

11. Mehmed Çelebi zâde Ahmed

12 — Mehmed Çelebi zâde Mehmed
Ağa, Voyvoda-i Kozak.

13. Hacı Emir Ali zâde es-Seyyid
Ahmed Ağa, voyvoda-i Poyracık.

14. Birâderi es-Seyyid Mustafa
Ağa, sâkin-i karye-i Poyracık.

Vâkîf-ı mümâileyhin iş-bu vakfi-
ye-i sâniyesi be-ibâretiha Anadolu Mu-
hâsebesi'ne kayd ve asıl vakfiye-i sâni-
yesi vâkîf-ı mümâileyhin yedinde ibka
olurdu. Fi 3 Ramazan 1236.